

ložba poklonila štiri nove knjige. Ponatisnila je M. Pugnleje »Zakonce«, ki so v prvi izdaji pošli. Že to dejstvo samo na sebi priporoča knjigo, ki obdeluje motive iz bračnega življenja. Učiteljska tiskarna je »Zakonce« elegantno opremila ter jim določila razmeroma tako nizko ceno, da si jih lahko omisli marsikdo, ki je dosej poznal knjigo samo po imenu. Vezani stanejo »Zakonci« 28 dinarjev. E. Ewald ni pri nas tujec v Jeruzalemu. Njegovo »Mater naravo«, ki pripoveduje, že imamo v slovenščini. Hrvati ga poznajo tudi po »Dvonožcu«. Pavel Holeček je privedil zdaj za našo rabo Ewaldovo »Tiho jezero in druge povesti«. Povestice: Tiho jezero, Prazne sobe, Četvero dobrih prijateljev, Gosenica kapusovega belina, Lipovka, Smrekovi prelci, Dvanajst sester in paglavci so kaj mirne zgodbe, ki jih bere človek s preprostim srcem. Knjiga je izšla v okusni zunanji opremi, z naslovno sliko v barvah in stane vezana samo 26 Din. Naj bi segli po nji vsi roditelji! Občutljivo vrzel pri nas bo izpolnil »Šolski oder«, zbirka del v dramatični obliki za šolske prireditve. Učiteljska tiskarna nam je dosedaj poklonila dva zvezka iz te kolekcije, prvega in drugega. Prvi prinaša igrice za mladino v treh slikah »Povodni mož«, drugi pa »Božično pravljico«. V drugem zvezku najdemo Ernest Tiranove »Čudežne gosli« in Medvedovo »Vino ali voda?«. Vse te stvarce so jako primerne za šolsko gledališče in so deloma opremljene s petjem in glasbo. Dežela bo našla v njih nov vir za živahno duševno gibanje mladine, ki bo v »Šolskem odru« izsledila marsikateri nov impulz. Zbirko priporočamo vsem, ki jim je namenjena in želimo, da bi čimbolj smoteno služila svoji svrhi. »Šolski oder« stane 6 Din. — Učiteljskemu pripravljamo, da pridno sega po knjigah iz založbe Učiteljske tiskarne, ki jih naj naroča v Učiteljski knjigarni v Ljubljani.

— **Izpraševalna komisija za slovensko stenografijo.** Prosvetno ministrstvo je imenovalo v izpraševalno komisijo v Ljubljani za slovensko stenografijo na srednjih in njim sličnih šolah. Predsednik: inšpektor Josip Wester; izpraševalca: prof. Josip Marn in prof. Ivan Dolenc, vsi v Ljubljani; namestnika: prof. dr. Anton Dolar in prof. Josip Pirnat, oba v Mariboru.

— **Spomini na prof. dr. Kosa.** Ker sem bil pokojnikov učenec, sem poznal prof. dr. Kosa. Šele danes spoznavam, ko sem videl in slišal tekem let o toliko manj vrednih osebnostih, kako se jim zažiga kadilo, kako velik mož je bil oni skromni, tihi, mirni filozof, ki nas je kot dijak koprškega učiteljskega poučeval zemljepis, zgodovino in slovenščino. Lastnosti, katere so vezale nas mlade fante na tega resnega moža, naj navedem tu: Prva njegova lastnost je bila temeljito znanje. Ne prej, ne potem nisem našel učenjaka, ki bi znal tako navdušiti mladino n. pr. za proučevanje materinščine in slovnice, katera dela danes tolikim učnim osebam težave baš zato,

ker so se je sami učili posili od učiteljev, ki niso znali pridobiti mladine za ta drugače zares suhoparen predmet. Zgodovinska fakta pa je znal tako podavati, da je bila mladina celo navezana na njegova izvajanja in je pri tem pozabila na vse drugo. Njegova govorica je bila čista, pristna slovenščina. Ne le, da se je ogibal brezpotrebni tujim besedam, ampak gledal je tudi na slog, da je bil res slovenski. Dasi tako temeljit znanstvenik, je bil pokojnik tihe mirne narave, ki ni sili svoje osebe v prednje vrste. Maščevanja in jeze ni poznal. Bodi mi dovoljeno, da povem samo eno anekdoto iz njegove učne prakse. (Dotični gospod, ki je tu prizadet, naj mi oprost, saj ime itak ostane tajno). Pri zgodovinskem predavanju je imel dr. Kos navado, da je temeljito razvijal vzroke, zakaj se je to ali ono dogodilo. Posebno pri nastanku vojne. Tu je razvijal težnje in politične motive zdaj ene, zdaj druge stranke in, ko je slednjič iz teh dejstev nastal sukob, zaključil je to situacijo nasprotnikov z besedami: »... in slednjič je prišlo do boja.« Pri tem pa je še oni dolgi o v besedi boja zategnil, kakor zahteva pristna narodova govorica, kar pa se je nekemu dijaku, doma iz Gorice, jako smešno zdelo. Ker je bil fant jako živ in šaliv, posnemal je profesorja v šoli med poukom in tudi med pavzami. Ko se je nekoč zopet ponovila ta neprimerna šala, ki bi marsikaterga drugega profesorja ujezila, reče pohlevni učenjak mirno: »No l. l., ako znate vi bolje od mene, pa vi pridite ven in pojdem jaz na vaše mesto!« Na te besede se je umel profesor tako ironično nasmehnuti, da je bil nagajivec že samo s tem zadosti kaznovan. Ocenjevati znanje svojih učenecv je znal tako, da se res ni mogel nikdar nihče pritožiti. Koprsko učiteljske je bilo, v oni dobi možko, razdeljeno po narodnosti; skupno ravnateljstvo in skupno profesorski zbor, a učiteljske je bilo ločeno v slovenski, hrvaški in italijanski oddelek. Po mojem mnenju je moral biti pokojnik dvakrat nameščen v Koprno, in sicer prvokrat kot okrajni šolski nadzornik, drugič kot profesor. Spominjam se dobro, ko nam je v šoli razlagal pri slovenščini narodne običaje in sploh psiho naroda, pravil nam je največkrat lastne doživljaje iz svojega službovanja v Istri kot šolski nadzornik. Tako med drugim, da so v neki istrski cerkvi kmečki pevci peli »tantum ergo« popolnoma po napevu »Po jezeru bliz Triglava...« Kar se pa tiče zdravja, takrat še mladega dr. Kosa, moram ugotoviti, da smo se resno balli zanj. Katar in kašelj sta ga pogosto mučila, a vkljub temu je kot mirno značaj doživel lepo starost, zapustivši nam, ki smo ga imeli za profesorja, poleg dobrih nauk tudi vzor delavnega modrega moža, ki se je ves čas svojega življenja zavedal, zakaj živi. Bil je sam značaj, a znal je tudi vzgajati v tej smeri. — **A. B.**

— **Profesorski kongres v Splitu.** Glavna uprava profesorskega društva je sklenila, da se vrši letošnji kongres profesorskega združenja v Splitu dne 9. in 10. julija. Po kongresu bodo izlet v okolico Splita.

— **Disciplinarna sodišča za uradnike.** Ministrstvo pravde je pripravilo načrt uredbe o disciplinarnih sodiščih za uradnike na podlagi uradniškega zakona. Načrt uredbe se predloži vsem ministrstvom v svrhu proučavanja.

— **Izpitni za učitelje telovadbe v srednjih šolah.** 5. maja prično v Zagrebu izpitni za učitelje gimnastike na srednjih šolah, ki se bodo vršili na moškem učiteljskem, Meduličeva ulica 33. Kandidati naj vložijo kolkovano prošnjo na ravnateljstvo izpitne komisije (pokrajinska uprava oddelek za prosveto v Zagrebu) pred izpitnim rokom. Prošnji je priložiti: maturitetno spričevalo kake srednje šole ali učiteljskega, zdravniško spričevalo kakega šolskega zdravnika, o telesni sposobnosti telovadnega učitelja, življenjepiš, v katerem mora kandidat navesti obseg in vsa književna pomožna sredstva, da se razvidi, ali kandidatova priprava odgovarja zahtevam ter krstni list, oziroma o dovršitvi kakega praktičnega sokolskega tečaja. Vse priloge morajo biti kolkovane.

— **Angleški profesorji v Jugoslaviji.** Sredi meseca maja prispeje v Beograd skupina 30 angleških profesorjev. V Beogradu ostanejo nekoliko dni, kjer obiščejo važnejša mesta. Iz Srbije krenejo v Makedonijo ter preko Črne gore na Boko Kotorsko, odkoder se po morju vrnejo v Anglijo.

— **»Naše stališče k nezakonitemu razveljavljanju mandatov v mestnem šolskem svetu v Ljubljani.«** V 24. številki »Učit. Tov. leta 1923. je poverjeništvu UJU izdalo obširno in vsestransko utemeljitev protesta proti ukinitvi starih mandatov v mestnem šolskem svetu v Ljubljani. Takratna pokrajinska uprava v Ljubljani je ukinitve mestnemu magistratu potrdila, a občinski svetnik J. Turk je oddal pritožbo na ministrstvo. Dne 10. marca t. l. je ministrstvo za notranje zadeve pritožbi ugodilo in s tem ostanejo mandati starih zastopnikov v mestnem šolskem svetu v veljavi, dokler jim ne poteče doba. Rešitev se je izvršila popolnoma v zmislu naše spomenice, kar dokazuje, da je bilo naše stališče pravilno in naša borba proti nasilju upravičena.

— **Prevedba učiteljstva.** Prevedba učiteljstva po novem zakonu za javne nameščence je končana in je prevedenih v Srbiji, Črni gori in Vojvodini 7587 učiteljev, v Hrvatski 3875, v Sloveniji 2976, v Dalmaciji 1019 in v Bosni in Hercegovini 928 učiteljev.

— **Samolastno podaljšanje šolskih počitnic je prepovedano.** Ker je neka zasebna dekliska šola v Ljubljani določila tri dni neposredno pred lanskimi božičnimi počitnicami za učenke spoved in obhajilo in duhovne vaje, ter s tem samolastno podaljšala pouka prost čas in počitnice, je dal višji šolski svet dotičnemu šolskemu vodstvu ostro grajo in za bodoče splošno strogo prepovedal tako postopanje.

— **Povodom 5. obletnice osvoboditve Mežiške doline se bo vršila dne 29. maja t. l. v Guštanju velika manifestacijska slavnost in se bo ob tej priliki odkril padlemu junaku poročniku Malgaju spo-**

menik, ki so mu ga iz hvaležnosti postavili hvaležni guštanjski Slovenci s pomočjo nabranih prispevkov. Ta manifestacija, pri kateri morajo sodelovati vsi sloji brez razlike političnega prepričanja, bo morala našim koroškim bratom onkraj meje pokazati, da jih mi svobodni državljani nismo pozabili, pač pa da se naše vrste strinjajo v mogočne falange, ki bodo svojčas poplavlile gosposvetko polje. Naša sloga in enodušnost morata dvigniti narodni ponos in zavednost zasužnjenim bratom preko meje. Mi, svobodni državljani, položimo pa nove zaklimbe za novo delo za svojo lepo domovino. Vse narodne organizacije in korporacije so zagotovile polnoštevilno sodelovanje. Obračamo se tem potem tudi na Vas, da s svojo navzočnostjo povečate vtis cele slavnosti, a da tudi pri drugih v Vaši bližini agitate za udeležbo. Vobče Vas prosimo, da blagovolite zasledovati naše časopise, ki bo prinašalo točne članke o pripravah. Blagovolite nam vsaj do 5. maja t. l. sporočiti, ali se udeležite slavnosti in v kakem številu, ker bomo preskrbeli polovično vožnjo, po potrebi tudi posebne vlake in prehrano. — **Odbor za Malgajev spomenik v Guštanju.**

— **Umrl je v Ljubljani g. M. Deržaj,** oče tov. Vil. in Vacl. Deržaja. Naše sožalje!

— **Šolska vodstva,** ki napravijo meseca maja ali junija izlet na Bled, obveščajo podpisani, da jim preskrbi v hotelu Triglav: 1. Zajutr (kava, kruh) za 3.50 Din, 2. Kosilo (juha, govedina, dve prikuhi) za 12.50 Din, namesto mesa pečenko 15 Din, 3. Večerja (golaž s cmoki) 12 Din, Napiitina 1 Din, 4. Jezerska kopel brezplačna, vožnja na otok in nazaj 1 Din. V slučaju prihoda javite število oseb in dan. — **J. Žirovnik, hotel Triglav, Bled.**

Učiteljski pravnik.

— **Š učitelji, ki prosijo za akontacijo pokojnine,** morajo navesti v prošnji: 1. Kdaj in s katerim odlokom so bili upokojeni; 2. koliko let so služili; 3. kdaj so prejeli zadnjo aktivno plačo, odnosno kdaj so bili odrešeni od službe; 4. pri kateri blagajni žele prejemati pokojnino; 5. koliko je znašala zadnja njihova aktivna plača. Prošnje so kolka proste in se morajo vlagati preko prosvetnega oddelka. — **Zadnje prošnje za akontacijo in tudi one za ureditev penzije so vse zastale zaradi vladne krize in boleznih prosvetnega ministra, ki mora osebno podpisati vsa odobrenja.**

Naša gospodarska organizacija.

OBČNI ZBORI

se bodo vršili v sredo, 16. aprila 1924 v sobi št. 17 »Učiteljske tiskarne« v Ljubljani, in sicer:

1. »Narodne šole« ob 9. uri.
2. »Društva v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam« ob pol 10. uri.
3. Društva za zgradbo »Učiteljskega konvikta« ob 10. uri.

IVAN LAPAJNE:

Kako smo zborovali pred 50 leti.

(Učiteljska spominska črtica.)

(Konec.)

Začasni odbor

»Učiteljskega društva za slov. Štajer«.

Pravila »Učiteljskega društva za slovenski Štajer«.

§ 1. Namen društva je: pospeševanje in podpiranje narodnega (ljudskega) šolstva na slovenskem Štajerju.

§ 2. Sredstva si pridobiva:
a) po letnih doneskih svojih udov.
b) po sprejemanju daril v novcih, knjigah, učnih pomočkih in šolskem orodju.

c) po dohodkih časnika in drugih spisov, katere izdaja društvo.

§ 3. Društvo deluje po različnih načinih:

a) izdaja svoj šolski časnik ali po mogočnosti tudi druge spise.

b) sklicuje zbere v posvetovanje šolskih zadev.

c) dela peticije na šolske oblasti in resolucije na šolska društva in skupščine.

d) snuje si po mogočnosti svojo knjižnico.

§ 4. Društveni udje so:

a) pravil udje.

b) podporni in

c) častni udje.

§ 5. Pravi udje so narodni (ljudski) učitelji na slovenskem Štajerju. Pravi ud postane tisti učitelj, kateri plačuje od običnega zbora ali pa od odbora določeni letni donesek.

§ 6. Podporniki so drugi šolski prijatelji, kateri plačujejo taisti znesek.

§ 7. Za častne ude sme le občni zbor imenovati osebe, katere imajo za povzdigo slovenskega šolstva posebne zasluge.

§ 8. Pravice vseh pravil udov so, da smejo na občnem zboru govoriti, staviti nasvete, glasovati, v odbor voliti in izvoljeni biti.

Pravi in podporni udje dobivajo tudi časnik, kojega izdaja društvo.

Častni in podporni udje imajo iste pravice, kakor pravi udje; samo aktivne in pasivne volilne pravice nimajo.

§ 9. Občni zbor ima pravico:

a) da voli vsako leto v odbor predsednika in 14 odbornikov iz raznih okrajnih slovenskega Štajerja, izmed katerih jih mora bivati vsaj 5 na društvenem sedežu ali v najbližji okolici njegovi,

b) da izbere izmed udov 3 pregledovalce računov.

c) da sme prenehati društvena pravila in

d) sklepati o društvenem razpustu.

§ 10. Začasni društveni sedež je do 1. občnega zbora v Ljutomeru.

§ 11. Snovalni odbor sklepa, v kateri kraj se skliče 1. občni zbor. Društveni sedež pa določuje vsikdar posebej ob-

čni zbor. (Tak sklep ima še-le po zadobljenem vladnem dovoljenju veljavo).

§ 12. Občni zbor se mora sklicati vsako leto vsaj enkrat, in sicer o velikih šolskih počitnicah. Kraj zborovanja določa prejšnji občni zbor ali pa odbor. Zbor veljavno sklepa, ako je vsaj 20 udov pričujočih. V odbor se voli z listki; veljajo pa tudi volilni listki nepričujočih družabnikov, ako so od njih lastnoročno podpisani. Odločuje relativna večina glasov.

§ 13. Društvene zadeve opravlja odbor, ki voli izmed sebe predsednikovega namestnika, tajnika in blagajnika. Pri odborovih sejah mora biti najmanj 8 odbornikov ali vsaj 5 pričujočih. V poslednjem slučaju pa morajo vsaj 3 odborniki pisмено izraziti svoje mnenje o točkah dnevnega reda.

§ 14. Predsednik vodi društvo in ga zastopa na zunaj. Sklicuje odborove seje, kadar se mu zdi potrebno ali kadar to zahtevajo trije odborniki in odločujejo pri enakem številu glasov. Kadar je on zadržan, ga namešča njegov namestnik. Tajnik oskrbuje pisarije, blagajnik pa blagajnico.

§ 15. Prepire med družabniki, v društvenih zadevah razsoja občni zbor.

§ 16. Ako ima društvo prenehati, odloča poslednji občni zbor, kaj se mora z društvenim premoženjem zgoditi.

Dasi je imelo društvo svoj sedež, vedno le začasno, ves čas svojega obstanka (5 let) v oddaljenem Ljutomeru, kjer takrat še ni bilo železnice, je vendar

pridno zborovalo ter imelo doma in drugod pogostoma odborove seje in občne zbere. Lepe, od učiteljev in šolskih prijateljev dobro obiskovane glavne skupščine v zvezi s koncerti je imelo v Mariboru (1874.) v Celju (1875.), v Ptujju (1876.) in naposled v Ljutomeru (1877.). To slednje leto je nameravalo zborovati še v Brežicah, pa je bilo tam premalo narodnih učiteljev, nemškutarjev pa preveč; zato se zborovanje ni vršilo. Po letu 1878., ko se je pisec preselil iz Ljutomera v Krško, je društvo prenehalo. — Zborovali smo torej pridno, toda bili vedno pod nadzorstvom policajev in glavarjev. Grdo so nas gledali šolski, okrajni in deželni nadzorniki, napadali nas nemškutarski listi »Laibacher Schulzeitung«, »Laib. Tagblatt«, »Tagespost« itd. Pisec, kot predsednik društva, je imel leta 1875. celo s celjsko mestno sodnijo neprilike. Na ovadbo magistrata in deželnega šolskega sveta v Gradcu ga je ta sodnija obsodila na 10 gld. (ali 48 ur zapora), češ, da je bila njegova, v Celju v spalno sobo sklicana odborova seja — občni zbor. Na priziv obsojenca, katerega je dr. Janko Srnc v Mariboru v dveh inštancah brezplačno zagovarjal, je bil pisec od okrožnega sodišča v Celju oproščen obsodbe prve inštanca (sodnik je bil neki Mosché v tej 1. inštanci, v 2. inštanci pa senat pod predsedstvom svetnika Štuheca, oče zdravnika dr. Štuheca).

To je bila piščeva edina sodnjska obsodba v njegovem burnem življenju, pa hvala Bogu, še ta ni obveljala. — »Per aspera ad astra«.